

Avizul Comitetului Economic și Social European privind efectele crizei mondiale asupra principalelor sectoare europene de producție și servicii (aviz din proprie inițiativă)

(2009/C 318/09)

Raportor: **dl PEZZINI**

Coraportor: **dl GIBELLIERI**

La 26 februarie 2009, în conformitate cu articolul 29, alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

„Efectele crizei mondiale asupra principalelor sectoare europene de producție și servicii”

Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI), însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 10 septembrie 2009. Raportor: dl PEZZINI. Coraportor: dl GIBELLIERI.

În cea de-a 456-a sesiune plenară, care a avut loc la 30 septembrie și 1 octombrie 2009 (ședința din 1 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 156 de voturi pentru și 2 abțineri.

1. Concluzii

1.1 CESE este convins că efectele actualei crize financiare asupra marilor sectoare europene de producție și servicii obligă instituțiile europene și statele membre să reconsidere în profunzime și să coordoneze mai bine politicile și instrumentele comunitare, în vederea refacerii unei scări de valori care să pună pe primul loc economia reală și nevoile întreprinderilor, lucrătorilor și cetățenilor.

1.2 CESE sprijină hotărât ratificarea Tratatului de la Lisabona, pentru a conferi Uniunii Europene o arhitectură care să răspundă nevoii de a regândi dezvoltarea continentului nostru în manieră competitivă, durabilă și deschisă, prin:

— măsuri de sporire a cooperării între întreprinderi și lucrători;

— politici comune și mai bine coordonate;

— sisteme de decizie mai rapide;

— legislații mai simple și mai transparente.

1.3 CESE este convins că, în cazul reînnoirii proiectului european așa cum a fost imaginat acesta de către Jean Monnet în momentul lansării Tratatului de la Paris, care a dat naștere CECO, va fi posibilă și reconstruirea fundamentelor ce vor permite redresarea economiei europene. Într-adevăr, tratatele în vigoare și-au arătat în mod îngrijorător limitele în ce privește combaterea crizei și a consecințelor economice și sociale ale acesteia.

1.4 Principiul subsidiarității trebuie redefinit la valoarea sa inițială. Din punctul de vedere al interesului cetățenilor europeni, deciziile și responsabilitățile vor trebui asumate la cel mai eficient nivel. Confruntate cu probleme globale, politicile și instrumentele vor trebui să fie neapărat adoptate la nivel european și mondial.

1.5 CESE este convins că guvernele statelor membre și Consiliul UE trebuie să facă tot ce le stă în putință pentru a sădi din nou încredere în rândul cetățenilor în privința unui proiect ce vizează o Europă mai puternică și în măsură să se înzestreze cu instrumente comune și recunoscute, care să permită combaterea crizei globale actuale, precum și a celor viitoare.

1.5.1 CESE este conștient de faptul că diverse țări aparținând nucleului care a pus bazele Comunității Europene se arată, mai ales în acest moment de criză, foarte deranjate de regulile pieței unice privitoare la concurență și la ajutoarele de stat, ceea ce este o greșeală ⁽¹⁾.

1.5.2 Într-o situație precum cea de față, Consiliul ar trebui să pună la punct, cu sprijinul Parlamentului European și al Comisiei, un „Pact strategic” care să prevadă:

— angajamente serioase în privința pieței unice, cu mecanisme consolidate, în special în anumite sectoare în care se înregistrează încă deficiențe ⁽²⁾;

⁽¹⁾ Referitor la acest aspect, Mario MONTI, fost comisar pentru concurență, și-a exprimat îngrijorarea în ce privește supraviețuirea modelului european, bazat pe piața internă (a se vedea articolul de fond din *Corriere della sera*, din 10 mai 2009).

⁽²⁾ Recunoașterea calificărilor, impozitarea veniturilor din capital, luarea în considerare, la calcularea pensiei, a tuturor perioadelor de activitate desfășurate în diferite țări.

- angajamentul de a introduce o coordonare a sistemelor fiscale, care să respecte suveranitatea fiscală a statelor, dar să întărească cooperarea sub anumite aspecte;
- posibilitatea concertată a intrării rapide în zona euro, cu respectarea anumitor condiții, pentru statele „în dificultate”;
- punerea în practică a unor politici publice coordonate, proporționale, transparente și degresive, în vederea reducerii riscurilor sistemice și unei reveniri rapide a activităților la un nivel care să le permită să se autosustină pe piața liberă.

1.6 CESE dorește să transmită că cetățenii, forțele sociale și societatea civilă în ansamblu sunt convingși că actuala criză îndeamnă la configurarea unei Europe mai puternice, care să poată depăși rolul limitat ce revine statelor membre luate individual.

1.7 Acestora din urmă trebuie să li se solicite sacrificii concrete, în termeni de reprezentare și vizibilitate, în vederea consolidării rolului Europei la nivel global, în expresiile democratice ale acesteia: Parlamentul European, Consiliul și Comisia.

1.8 CESE este convins că instrumentul principal care trebuie instituit este o politică industrială cu adevărat concretă, care să nu fie influențată de opțiunile speculatorilor financiari și care să urmărească dezvoltarea durabilă. Experiența concretă a politicii industriale care, timp de cincizeci de ani, a fost dusă în temeiul Tratatului CECO în două sectoare europene de producție importante, trebuie recuperată, modificată pentru a stimula dezvoltarea durabilă, și, după o bine-venită actualizare, luată drept punct de referință pentru acțiunile viitoare ⁽¹⁾.

1.9 Dezvoltarea întreprinderilor și a economiei sociale, precum și capacitatea acestora de a oferi răspunsuri inovatoare constituie modalitatea prin care Europa va putea depăși criza și redresa economia.

1.10 Pentru a pune la punct o strategie de dezvoltare, partenerii sociali și societatea civilă organizată, în ansamblu, ar trebui să depună eforturi pentru crearea unui *teritoriu al responsabilității sociale* (TRS) în care să poată fi puse în aplicare strategii coordonate, printre care:

- **o strategie de rezistență și de supraviețuire**, care să ofere posibilitatea desfășurării de operațiuni pe piețe mature, prin intermediul unei specializări sporite, pe aceeași piață, cu costuri reduse sau cu o puternică diversificare în sectoare învecinate ori cu formule noi;
- **o strategie de inovare a proceselor, a produselor și a serviciilor**, cu schimb de piață și de tehnologie, cu materiale noi, care să ducă la realizarea de produse noi;

- **inițiative noi**, cum ar fi lansarea unor noi forme de întreprindere, de sectoare ori de inițiative; este nevoie de un exercițiu de prospectivă pentru a concepe noi produse în expansiune, precum piețele-pilot (*lead markets*), spre care trebuie orientate noi investiții;

- **marketingul teritorial**, care mizează pe excelență, prin încheierea de acorduri cu centre de cercetare, în vederea unui nivel sporit de „contaminare” tehnologică;

- **sprijinul financiar** acordat prin intermediul instituțiilor financiare de dezvoltare, inclusiv prin utilizarea garanției fideiuse a FEI ⁽²⁾;

- **capitalizarea fondului cu capital de risc al consorțiilor de garantare**, printr-un acord încheiat între administrații și sistemul bancar, pentru a li se acorda microîntreprinderilor și întreprinderilor mici prelungiri ale termenelor de plată, în special pentru păstrarea aceluiași nivel de ocupare a forței de muncă;

- **consolidarea împrumuturilor pe termen scurt**, pentru ca microîntreprinderile și întreprinderile mici să se poată concentra asupra producției, comercializării și serviciilor postvânzare ale produselor proprii;

- sprijinul acordat unui sector terțiar inovator (economia ecologică), profitând de posibilitatea inovatoare de formare oferită de Fondul Social European;

- **servicii de înalt nivel puse la dispoziția** persoanelor, prin punerea în valoare și potențarea sistemului de asigurări sociale și de sănătate ⁽³⁾;

- **punerea în aplicare a unor politici de infrastructură** care să contribuie la alegeri mai inovatoare pentru o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon și asigurarea unor condiții avantajoase de locuit în regiunea respectivă;

- **consolidarea, în cadrul achizițiilor publice**, a criteriilor de **eficiență energetică** și a celor de mediu;

- **încurajarea**, prin intermediul finanțării, a introducerii de **noi produse, mai eficiente**, care să le înlocuiască pe cele vechi;

- **îmbunătățirea accesului la informație**;

- **facilitarea utilizării materiilor prime**.

⁽¹⁾ A se vedea platforma europeană *Manufuture* (www.manufuture.org) și interviul cu Étienne DAVIGNON privind aplicarea planului Davignon (Bruxelles, 14.1.2008; www.ena.lu).

⁽²⁾ Fondul European de Investiții (FEI), finanțat de Banca Europeană de Investiții (BEI). A se vedea primul program operațional al Programului-cadru pentru competitivitate și inovare (PCI).

⁽³⁾ A se vedea piața-pilot „e-sănătate” (COM (2007) 860) – punctul 6.10 de mai jos.

1.11 Compararea pachetelor naționale de măsuri de stimulare în economiile industrializate demonstrează necesitatea unei mai bune viziuni de perspectivă comune din partea guvernelor europene, mai ales în ceea ce privește impulsul dat dezvoltării durabile și responsabilității sociale a întreprinderilor, precum și a unei coordonări mai bune cu Comisia Europeană. Mai mult, declarațiile nu mai sunt suficiente. Statele membre trebuie să își traducă fără întârziere planurile în fapte, deoarece criza afectează puternic întreprinderile și pe angajați.

1.12 CESE privește cu satisfacție eforturile făcute la Praga, la 7 mai 2009, cu ocazia Summitului ocupării forței de muncă, în vederea identificării unor direcții de acțiune care să fie urmate la nivel național și european, împreună cu partenerii sociali, pe baza unui dialog social consolidat ⁽¹⁾, pentru acordarea unei atenții sporite creării de locuri de muncă și adoptării de măsuri care să stimuleze cererea.

1.13 Strategia de la Lisabona trebuie să rămână credibilă și să facă dovada capacității sale de adaptare la acest nou context, prin accelerarea procesului de reformă și prin identificarea unor priorități clare și a unor noi metode și prin asigurarea coerenței între obiectivele strategiei post-Lisabona, care trebuie definite în următoarele luni, și cele ale strategiei de dezvoltare durabilă a UE.

1.14 Guvernele europene trebuie să se implice mai mult în îndeplinirea în totalitate și la termen a angajamentelor asumate la nivel comunitar.

1.15 Ajutoarele de stat prevăzute pentru a sprijini ocuparea forței de muncă în întreprinderile cu probleme legate de globalizare și de criza creditelor trebuie să se bazeze pe condiții care să garanteze că:

- aceste ajutoare nu slujesc la consolidarea protecționismului și nu creează obstacole în calea liberei concurențe;
- întreprinderile care primesc fonduri se angajează în special să mențină nivelul de ocupare a forței de muncă;
- contractele colective sunt respectate, iar puterea de cumpărare a lucrătorilor se menține;
- în perioadele cu producție redusă, lucrătorii pot beneficia de formare în vederea dobândirii unor noi calificări, aceștia trebuind să fie sprijiniți în acest sens;

⁽¹⁾ A se vedea Avizul Comitetului privind rezultatele Summitului privind ocuparea forței de muncă (CESE 1037/2009), care urmează a fi publicat în JO.

— sprijinul financiar public nu devine o formă de venit pentru acționari, prin dividende sau prin alte forme de răsкуп-părare de acțiuni;

— pe cât posibil, sprijinul promovează realizarea unor noi produse și servicii, conform criteriilor ecologice;

— ajutoarele nu denaturează concurența și sunt temporare și degresive;

— există mecanisme corespunzătoare de control, care protejează contribuabilii.

1.16 Propunerile adoptate până în prezent nu au fost în măsură să dea crizei un răspuns social. Nu se acordă suficientă atenție înființării de locuri de muncă sau unor măsuri care ar putea stimula cererea (ca, de pildă, pachete de stimulente fiscale mai coordonate la nivelul UE și măsuri de politică salarială) ⁽²⁾.

1.17 În ceea ce privește normele, în cazul măsurilor temporare de pe piața forței de muncă trebuie să existe certitudinea că munca pe termen scurt este însoțită de formare profesională adecvată, în special pe teme de igienă și de siguranță la locul de muncă, precum și de garanții privind nivelul salariilor.

1.18 Comitetul consideră că, pentru viitorul însuși al structurii de producție a UE, este urgent și esențial să fie puse în aplicare politici vizând reorientarea tinerilor către discipline tehnico-științifice, la toate nivelurile sistemului de învățământ și de formare, pentru a stăvilii procesul de distrugere a valorilor legate de activitățile de producție, în favoarea celor financiare și speculative ⁽³⁾.

1.19 Pentru a stimula reluarea producției și caracterul durabil al sectoarelor industriale și al serviciilor europene, CESE consideră necesară consolidarea rolului activităților de cercetare, inovare și dezvoltare, prin utilizarea instrumentelor disponibile, cum ar fi cel de-al 7-lea Program-cadru pentru cercetare, dezvoltare tehnologică și activități demonstrative, dar și Institutul European de Inovare și Tehnologie (EIT), introducând însă o orientare sectorială clară, pe baza priorităților identificate de Platformele tehnologice europene.

1.20 CESE solicită cu insistență o acțiune comunitară de sprijinire a sectorului serviciilor pentru întreprinderi, prin servicii și conținuturi inovatoare în beneficiul cetățenilor, consumatorilor, lucrătorilor și întreprinderilor, mai ales în cazul internaționalizării și exportului IMM-urilor.

⁽²⁾ A se vedea propunerile aprobate la Consiliul European de la Luxemburg, din noiembrie 1997, în ceea ce privește reducerea la nivel comunitar a TVA în cazul unor prestații profesionale definite de statele membre.

⁽³⁾ Obiectivul este ca, în toate statele membre UE, cel puțin 50 % din elevi să urmeze studii superioare, și ca cel puțin 25 % dintre aceștia din urmă să se orienteze către studii tehnice, științifice sau de inginerie (raportul ELECTRA).

1.21 Comitetul consideră necesară, în conformitate cu exigențele exprimate de președintele său ⁽¹⁾, reconsiderarea criteriilor de utilizare a fondurilor structurale, în special a FSE, astfel încât să fie posibilă accesarea directă a acestora, la nivel european și pe baze sectoriale, reluând astfel experiența CECO, care s-a dovedit eficientă și a putut fi aplicată rapid.

1.22 La nivelul comerțului internațional, CESE consideră prioritară încheierea grabnică a negocierilor multilaterale privind comerțul (Runda Doha), ceea ce ar constitui un semnal pozitiv pentru piețele internaționale, cu influențe semnificative asupra crizei actuale ⁽²⁾. UE poate și trebuie să joace un rol conducător mai puternic în negocieri, exprimându-se cu o singură voce, în vederea obținerii unor rezultate ambițioase care să determine respectarea principalelor standarde de muncă ale OIM și ale muncii decente, esențiale pentru asigurarea evoluției viitoare a sectoarelor europene de producție și servicii.

1.23 Perspectiva apariției unei spirale protecționiste în contextul actual este una reală și foarte periculoasă. Aceasta impune aplicarea cu strictețe de către Comisie a legislației comunitare privind protecția comercială, cu luarea de măsuri ferme împotriva produselor comercializate în regim de dumping și subvenționate, contestarea și combaterea măsurilor protecționiste nejustificate și intensificarea dialogului cu principalii parteneri comerciali ai UE, în vederea rezolvării diferendelor comerciale.

2. Observații preliminare

2.1 Sectoarele de producție și servicii reprezintă coloana vertebrală a economiei de pe continentul nostru. Realizarea pieței unice a contribuit la puternica dezvoltare a acestora, după norme și standarde comune.

2.2 Sectoarele de producție și servicii se confruntă cu provocări de excepție:

- **colapsul financiar**, care a lovit întreaga economie globală cu o violență și o sincronizare nemaîntâlnite și care a subminat credibilitatea și fiabilitatea piețelor;
- **noua diviziune internațională a muncii**, cu raționalizările și restructurările industriale necesare, impuse de noua piață globală în care au intrat cu drepturi depline, dar cu mai puține restricții, continentele recent industrializate;
- **schimbările climatice și mediul**, cu obiectivul protecției

⁽¹⁾ Scrisoarea președintelui SEPI către președintele BARROSO privind Summitul social european de la Praga.

⁽²⁾ A se vedea Avizul privind negocierile privind noi acorduri comerciale - poziția CESE, JO C 211, 19.8.2008, p. 82-89 și Avizul privind dimensiunea externă a Strategiei de la Lisabona reinnoite (nepublicat încă în JO).

ecosistemului și al dezvoltării durabile, indispensabil pentru sănătatea cetățenilor, aceasta necesitând îmbunătățirea eficienței energetice, modernizarea ciclurilor de producție, cu produse și procese noi, bazate pe tehnologii nepoluante;

- **capitalul de resurse umane, cu îmbătrânirea populației și fluxuri de migrație importante**, care reclamă o mai mare flexibilitate și mobilitate profesională, precum și un proces de formare continuă în domenii care cer o calificare superioară, pentru a asigura o calitate superioară a vieții și a muncii;
- **carențele privind guvernanța**, la nivel mondial și la nivel european, cu instituții, capacități decizionale și norme inadecvate, după cum demonstrează actualul sistem monetar internațional și criza pe care o traversează construcția europeană;
- **disparitățile regionale**, care se accentuează în interiorul UE;
- **penuria de resurse disponibile**, atât la nivelul bugetului public, cât și la cel al bugetului întreprinderilor, care induce riscul ca reformele necesare să nu dispună de finanțare adecvată pentru relansarea economiei și crearea de locuri de muncă.

2.3 Actuala recesiune mondială impune eforturi sporite din partea acestor sectoare, pentru a permite:

- adaptarea lor la noua diviziune internațională a muncii;
- asigurarea protecției ecosistemului și a dezvoltării durabile;
- reorientarea lor către noi tehnologii de produse și procese;
- locuri de muncă mai multe și mai bune, cu profiluri și profesionalism de înalt nivel.

2.4 Pentru întreprinderi, crizele actuale reprezintă nu numai o provocare în termeni de supraviețuire, ci și mari ocazii de dezvoltare și inovare. Întreprinderile nu trebuie totuși lăsate să se descurce singure: trebuie încurajate spiritul antreprenorial și înființarea de locuri de muncă, prin reforme aplicate cât mai repede cu putință, pentru îmbunătățirea mediului de lucru al întreprinderilor, prin reducerea sarcinilor administrative inutile, prin menținerea și îmbunătățirea pieței interne, prin încurajarea capitalului speculativ, prin stimularea inovării și prin măsuri de flexibilitate, printr-o legiferare mai bună și mai compactă și prin investiții în relația dintre mediul academic și științific și întreprinderi, în educarea și formarea de resurse umane, mai ales în disciplinele tehnico-științifice, precum și în dezvoltarea piețelor-pilot.

2.5 CESE dorește să sublinieze importanța reliefării situației actuale și a posibilelor perspective ale principalelor sectoare de producție și servicii, în special ale turismului, ținând seama de diferite aspecte fundamentale, aflate în strânsă interdependență:

— **dimensiunea internațională** – criza s-a dezvoltat în cuprinsul unor circuite internaționale integrate, care s-au putut folosi de instrumente inovatoare, ieșind astfel din sfera de acoperire a instrumentelor de reglementare și control ale diferitelor piețe și ale comerțului internațional în ansamblu, și a coincis cu eforturile Europei de ajustare la un scenariu de referință mondial, potrivit căruia, în 2020, țările BRIC ⁽¹⁾ vor atinge și chiar vor depăși nivelul de 30 % din PIB-ul mondial;

— **dimensiunea instituțională** – mecanismele instituționale naționale, regionale și internaționale ale guvernării nu s-au dovedit deloc în măsură să identifice, preventiv, patologia, să definească din timp mijloacele și instrumentele care să împiedice contaminarea diferitelor economii regionale și naționale și să genereze anticorpi, pentru a limita daunele;

— **dimensiunea socială** – în martie 2009, rata șomajului în zona euro a ajuns la 8,9 % (7,2 % în martie 2008) și la 8,3 % în UE-27 (6,7 % în martie 2008), în vreme ce rata șomajului în rândul tinerilor sub 25 de ani a fost de 18,1 % în zona euro și de 18,3 % în UE-27 ⁽²⁾;

— **dimensiunea economiei reale** – prăbușirea producției manufacturiere a fost în decembrie 2008, în raport cu aceeași lună a anului 2007, de 12,8 % în UE-27, ea fiind de 6,7 % în sectorul construcțiilor. Schimburile comerciale intracomunitare au scăzut cu 13,7 %, iar exportul comunitar al sectoarelor de producție a scăzut cu 5,8 % ⁽³⁾. Scăderea producției a afectat în special sectorul chimic și cel al confecțiilor, sectorul construcției de mașini, cel al metalelor, iar diminuări drastice ale exportului au avut loc în sectoare precum cel al automobilelor, al produselor chimice, al telecomunicațiilor, radio-tv și, în ce privește serviciile, cel al turismului ⁽⁴⁾;

— **dimensiunea ecologică** – eficiența energetică, lupta împotriva schimbărilor climatice și utilizarea în manieră durabilă a resurselor sunt probleme care necesită un răspuns neîntârziat, pentru protecția și dezvoltarea planetei și, îndeosebi în Europa, pentru sănătatea cetățenilor, protecția ecosistemului și economia în ansamblu, ele având un impact semnificativ asupra competitivității, în special într-un cadru de reglementare clar, stabil și armonizat.

3. Dimensiunea internațională

3.1 În SUA, PIB-ul a scăzut cu 1 % în trimestrul IV al anului

⁽¹⁾ BRIC: Brazilia, Rusia, India și China.

⁽²⁾ Eurostat STAT din 30.4.2009.

⁽³⁾ SEC(2009) 353.

⁽⁴⁾ Barometrul Organizației Mondiale a Turismului a Națiunilor Unite (UNWTO), volumul 7, nr. 2, iunie 2009.

2008, după o scădere de 0,1 % în trimestrul precedent. PIB-ul Japoniei a scăzut cu 3,3 %, după o scădere de 0,6 % în trimestrul precedent. PIB-ul zonei euro a scăzut cu 1,5 %, după o scădere cu 0,2 % în trimestrul precedent ⁽⁵⁾.

3.2 Rata șomajului crește rapid, tinzând să ajungă la circa 12 % la sfârșitul lui 2010, potrivit OCDE. În același timp, salariile cresc mai încet sau rămân neschimbate.

3.3 După cum subliniază Comisia ⁽⁶⁾, „atâta timp cât acordarea creditelor va fi limitată, eforturile de stimulare a cererii și a încrederii consumatorilor nu vor avea rezultate semnificative. [...] Această criză este resimțită la nivel global, iar redresarea nu va fi completă până ce actorii principali ai economiei mondiale nu încep din nou să înregistreze o creștere și să facă schimburi economice”.

3.4 Confederația Europeană a Sindicatelor (CES) împărtășește aceeași opinie: „Situația economică se va deteriora probabil și doar o schimbare radicală în modul de a gândi va duce la îmbunătățirea acesteia: departe de noțiunea reconfortantă, dar nerealistă, a unei întoarceri la *business as usual*, avem nevoie de o nouă realitate economică, bazată pe oameni, pe inovație și pe dezvoltare durabilă. Avem nevoie, de asemenea, de o revalorizare a rolului guvernului:

— în reglementarea piețelor;

— în serviciile publice;

— în combaterea inechităților din domeniul salarizării” ⁽⁷⁾.

3.5 Cu ocazia summit-ului G-20 de la Londra, din 18 martie 2009, Federația europeană a întreprinzătorilor (BUSINESSEUROPE) a subliniat faptul că „criza financiară are un impact devastator asupra întreprinderilor, având în vedere că principalii factori de creștere au fost afectați de restrângerea accesului la finanțare. (...) Este nevoie de un stimul economic, pentru a se evita colapsul economic general” ⁽⁸⁾.

4. Dimensiunea instituțională

4.1 Se coagulează un consens tot mai larg și o convergență din ce în ce mai amplă a forțelor, în vederea luării unor măsuri de excepție și pentru formularea unor răspunsuri politice urgente, dincolo de regulile existente în prezent, pentru a salva cu orice preț întreprinderile, sectoarele și activitățile de producție și servicii, locurile de muncă, veniturile și consumul familiilor.

⁽⁵⁾ În primul trimestru 2009, PIB-ul a scăzut cu 2,5 % în raport cu trimestrul precedent. În mai 2009, producția industrială a UE s-a redus cu 15,9 % față de 2008 (16,8 % în sectorul de producție). A se vedea SEC 2009/1088, 20.7.2009.

⁽⁶⁾ COM(2009) 114.

⁽⁷⁾ A se vedea rezumatul Rezoluției CES privind planul de redresare europeană (5.12.2008; <http://www.etuc.org/>).

⁽⁸⁾ A se vedea nota BUSINESSEUROPE din 17.3.2009, publicată înainte de G20 Business Event (18.3.2009; <http://www.business-europe.eu/>).

4.2 Politică vizând limitarea efectelor economice, ocupaționale și sociale ale crizei, prin descărcarea asupra propriilor vecini a tensiunilor acumulate pe plan intern, nu este numai o falsă soluție a problemei, ci riscă să provoace prăbușirea economiilor în naționalisme și în protecționisme care ar distruge cadrele de cooperare internaționale și de integrare regională construite cu trudă în ultimii ani, în Europa și în lume.

4.3 CESE consideră că, indiferent de tipurile de acțiuni menite să facă față crizei actuale, elementele fundamentale și indispensabile ale acestora trebuie să fie următoarele:

- **lansarea** unui nou cadru de cooperare internațională și mondială, bazat pe reguli transparente, în măsură să elimine, preventiv, patologii, chiar latente, ale sistemului economic, monetar și financiar internațional, menținând deplina libertate de schimb în comerțul internațional;
- **studierea** neîntârziată a posibilității unui nou contract social cu sectorul financiar, a unei puternice re-reglementări și a unei mai atente supravegheri a pieței financiare internaționale, precum și a unui control public mai riguros al pachetelor de stimulente, pentru a avea garanția că sprijinul financiar ajunge la lucrători, consumatori și întreprinderi, și că se menține libertatea schimburilor comerciale internaționale;
- **prezervarea** fundamentelor UE, în ceea ce privește:
 - existența unei piețe unice europene;
 - libera circulație a persoanelor, bunurilor, capitalurilor și serviciilor;
 - elaborarea și deplina punere în aplicare a politicilor comune și, în special, a politicii în domeniul concurenței;
 - libertatea antreprenorială și salvagardarea modelului social european;
- **inițierea** unor intervenții publice coordonate, proporționale, transparente și degresive, în scopul reducerii riscurilor sistemice;
- **salvagardarea** și îmbunătățirea competitivității și solidității sectoarelor europene de producție și servicii;
- **dezvoltarea** economiei cunoașterii;

- **ameliorarea** competențelor resurselor umane și manageriale;
- **îmbunătățirea** calității produselor și proceselor destinate protecției mediului, eficienței energetice și utilizării materialelor, precum și crearea unor condiții-cadru pentru răspândirea acestora pe piață;
- **sprijinirea** dezvoltării unui *teritoriu al responsabilității sociale* (TRS);
- **prevenirea creșterii** sarcinilor administrative și de natură reglementară pentru întreprinderile europene;
- **găsirea** unei abordări coordonate în materie de IPR ⁽¹⁾;
- **facilitarea accesului la credite, în special pentru IMM-uri.**

4.4 În opinia CESE, criza actuală trebuie să ducă la un salt instituțional constând într-o integrare economică sporită, care să asigure dezvoltarea unei economii de calitate, locuri de muncă mai multe și mai bune.

4.5 CESE consideră însă și mai necesar un salt calitativ, către o integrare politică sporită a continentului, apreciind că este singura cale pe care se poate ajunge la un compromis, renunțând la egoisme și priorități naționale, în numele unui viitor comun.

4.6 CESE nutrește convingerea că fundamentele redresării economiei europene pot fi reconstruite, prin reînnoirea construcției europene, așa cum a imaginat-o Jean Monnet în momentul lansării și punerii în aplicare a Tratatului de la Paris, care a dat naștere CECO.

4.7 Trebuie să se treacă rapid la încheierea procesului de ratificare a Tratatului de la Lisabona, pentru a dispune de o arhitectură europeană în măsură să reacționeze cu politici mai bine coordonate.

5. Dimensiunea socială a crizei: impactul asupra lucrătorilor, întreprinderilor și familiilor

5.1 Pe parcursul ultimelor luni am asistat la o înmulțire dramatică a restructurărilor de întreprinderi. Multe întreprinderi au introdus planuri de concediere, ceea ce a avut consecințe sociale importante, în special pentru viitorul tinerilor ⁽²⁾. Alte întreprinderi s-au declarat în stare de faliment.

⁽¹⁾ IPR = *International Product Regulations* (reglementări internaționale privind produsele).

⁽²⁾ În UE-27, rata șomajului în rândul tinerilor a ajuns la 18,3% în trimestrul I 2009, ceea ce înseamnă că 5 milioane de tineri nu au un loc de muncă - EUROSTAT, 23.7.2009.

5.2 CESE are convingerea că resursele umane vor fi cheia de boltă a relansării competitivității UE, atât sub aspectul capacităților și calificării mâinii de lucru, cât și sub aspectul noului model de guvernare managerială.

5.3 În opinia CESE, investițiile în mâna de lucru și în menținerea nivelului de ocupare a forței de muncă sunt esențiale pentru promovarea competitivității industriei europene, în ceea ce privește atât calificările și noile competențe ale forței de muncă, cât și noul model de responsabilitate socială a întreprinderilor ⁽¹⁾.

5.4 Ținând seama de amploarea crizei, ar trebui puse rapid la dispoziția lucrătorilor aflați în postura de victime ale recesiunii programe de formare/muncă în sectoarele aflate în expansiune, precum cel al surselor de energie regenerabile.

5.5 Trebuie avută în vedere adoptarea de măsuri de susținere a consumului familial, aceasta și pentru a da un nou impuls cererii ⁽²⁾.

6. Dimensiunea economiei reale: relansarea sectoarelor de producție și servicii

6.1 **Dezindustrializarea.** Poate că, pe parcursul ultimilor ani, mai ales la trecerea dintre secole, Comisia și multe state membre au acordat mai puțină importanță politicii industriale și de producție, favorizând dezvoltarea sistemelor financiare complexe, îndeobște susținute de modele nord-americane, datorită bogăției generate de acestea.

6.2 În 2005, UE a adoptat marile linii ale politicii industriale europene integrate, bazată pe o combinație de inițiative sectoriale și orizontale. A urmat o evaluare intermediară în 2007, care a constituit o contribuție la strategia UE de creștere economică și ocupare a forței de muncă ⁽³⁾. În 2008, UE a lansat un plan de acțiune privind politica industrială durabilă ⁽⁴⁾, asupra căruia CESE a avut deja prilejul să se pronunțe ⁽⁵⁾.

6.3 Rolul-cheie al întreprinderilor responsabile din punct de vedere social și competitive, al întreprinderilor din economia socială și al muncii cu nivel tot mai înalt de calificare și participative trebuie să constituie un reper al politicilor de redresare a sectoarelor de producție și servicii.

⁽¹⁾ Acest lucru va fi cu atât mai dificil, având în vedere efectul asupra IMM-urilor al raportului dintre fondurile de capital de risc și împrumuturi, prevăzut de Acordul Basel II. La nivel comunitar ar trebui adoptate măsuri care să identifice modalități de atenuare a acestor efecte.

⁽²⁾ A se vedea indicatorul reprezentat de încrederea consumatorilor (graficul 6) în *Business & Consumer Survey Results* (rezultatele sondajului efectuat în rândul conducătorilor de întreprindere și al consumatorilor), DG ECFIN, iunie 2009.

⁽³⁾ COM(2007) 374.

⁽⁴⁾ COM(2008) 397.

⁽⁵⁾ A se vedea Avizul privind consumul și producția durabile, JO C 218, 11.9.2009, p. 46-49.

6.4 Strategia de la Lisabona trebuie să rămână credibilă. Statele membre și instituțiile UE trebuie să facă dovada capacității lor de adaptare a politicilor la acest context nou, prin identificarea unor priorități clare și a unor noi metode, în vederea definirii în lunile următoare a strategiei post-Lisabona. Reformele trebuie accelerate, prin identificarea unor priorități clare, punctuale, cu foi de parcurs realizabile și verificabile.

6.5 În opinia CESE, dezvoltarea sectoarelor europene de producție și servicii ar trebui să se realizeze prin intermediul îmbunătățirii proceselor și produselor. CESE solicită UE să întreprindă acțiuni decisive în acest sens.

6.6 În opinia CESE, o astfel de strategie industrială ar trebui să implice:

— **investiții masive în clădiri noi și în transformarea celor vechi în clădiri durabile**, în special în infrastructurile clădirilor publice și în clădirile industriale ⁽⁶⁾, prin utilizarea de materiale cu transmisie scăzută, cum sunt materialele compozite pe bază de sticlă și ceramica, în vederea reducerii consumului;

— **investiții masive pentru promovarea eficienței energetice**, creșterea capacității de obținere a energiei din surse regenerabile și dezvoltarea tehnologiei de captare și stocare a CO₂;

— **investiții în programe de transport cu impact redus asupra mediului**, producții mai localizate, o mai bună gestionare a deșeurilor ca, de exemplu, inițiativa privind automobilele ecologice, propusă de Comisie ⁽⁷⁾;

— **mai mare capacitate de accesare a fondurilor de investiții** susținute de guvern, pentru sectoarele de producție, care să reia și să potențeze inițiativa privind fabricile viitorului, propusă de Comisie ⁽⁸⁾, pentru a sprijini inovarea și conceperea de tehnologii și de procese nepoluante în sectorul automobilelor și în cel metalurgic;

— **un stimulent destinat infrastructurii materiale și nemateriale de rețea**, la nivel european, și în special răspândirii tehnologiilor informației în bandă largă, odată cu consolidarea inițiativei *EU i2010*; este vorba despre investiții și infrastructuri inteligente, care vizează consolidarea integrării unei Uniuni Europene extinse.

⁽⁶⁾ Raport privind ocuparea forței de muncă 2008-2009, Consiliul pentru ocuparea forței de muncă, politică socială, sănătate și consumatori, 9.3.2009.

⁽⁷⁾ A se vedea COM(2008) 800 (*Un plan european de redresare economică*).

⁽⁸⁾ Ibidem.

6.7 Trebuie abordată situația specifică a IMM-urilor, mai ales în ceea ce privește problema accesului la credite și la împrumuturi. În prezent, fondurile destinate IMM-urilor nu își ating scopul.

6.8 Inițiativa *Small Business Act*, asupra căreia Comitetul a avut ocazia să se pronunțe ⁽¹⁾, „nu se ridică la înălțimea acestei provocări, mai ales în contextul dificultăților economice și financiare actuale”, deoarece nu este dotată cu mijloace financiare corespunzătoare. Cu toate acestea, este important să se asigure aplicarea deplină, punctuală și sistematică a strategiei SBA în interiorul statelor membre.

6.9 Mai ales în situația actuală, pe lângă accesul la credite, de o importanță crucială sunt următoarele aspecte, pe care Comitetul le-a subliniat în repetate rânduri:

— adoptarea Statutului societății private europene, de care IMM-urile au urgentă nevoie ⁽²⁾, cu respectarea drepturilor lucrătorilor;

— revizuirea Directivei comunitare privind întârzierea efectuării plăților;

— promovarea rolului zonelor industriale ca motor al dezvoltării teritoriale, cu instituirea unor „zone industriale de producție funcționale” la nivel european, deosebit de utile pentru sectoarele de producție și servicii;

— lansarea unor inițiative comunitare de îndrumare a IMM-urilor noi și a întreprinderilor pe cale de a fi constituite, pentru a le spori șansele de succes și accesul la piețele internaționale;

— verificarea constantă a nivelurilor de vulnerabilitate ale fiecărui sector, în vederea prevenirii „sincopelor pieței” și conceperii unor viziuni pozitive de dezvoltare.

6.10 Cât despre sectoarele specifice, Comisia a identificat deja, în urma unei ample consultări publice, o serie de sectoare de producție asupra cărora ar trebui concentrate acțiuni de stimulare și de revitalizare. Șase piețe au fost identificate în etapa inițială a inițiativei privind „piețele-pilot” ⁽³⁾:

— e-sănătatea;

— produse textile de protecție;

— construcții durabile;

— reciclare;

— bioproduse;

— energii regenerabile.

6.11 Metoda utilizată de Comisie ar trebui extinsă și la alte sectoare. S-ar impune așadar identificarea sectoarelor în care acțiunea comună, prin intermediul unor instrumente politice-cheie și al unor condiții-cadru, precum și creșterea cooperării dintre principalele părți interesate pot accelera dezvoltarea pieței, fără interferențe cu dinamica competitivității ⁽⁴⁾. Același lucru este valabil pentru dezvoltarea industriei europene de apărare, care, în urma instituirii Agenției Europene de Apărare și a progreselor înregistrate în domeniul securității comune, ar trebui să facă obiectul unei politici europene mai coordonate ⁽⁵⁾.

6.12 Pentru a eficientiza politica industrială europeană, trebuie să se țină seama de contextul specific diferitelor sectoare, începând cu cel al construcției de mașini (automobile, camioane și motociclete ⁽⁶⁾) și sfârșind cu sectoarele chimic, naval, industriile carboniferă și siderurgică, sectorul sticlei și al produselor ceramice, industria cimentului, cea textilă și de confecții, sectoarele de construcții, agroalimentar, metalurgic, electromecanic, aerospațial, informatica și telecomunicațiile, sectorul energetic, cel al serviciilor medicale etc.

6.13 De asemenea, pentru a sprijini introducerea inovațiilor, CESE consideră esențială dezvoltarea, în viitor, a noilor instrumente de politică industrială create, precum inițiativele tehnologice comune, achizițiile publice inovatoare și planul de acțiune pentru producție și consum durabile.

6.14 CESE consideră că liberalizarea trebuie accelerată și în sectorul serviciilor, îndeosebi în ceea ce privește exercitarea profesiilor liberale și restricțiile care încă persistă cu privire la tarife și la *numerus clausus*.

6.15 CESE solicită cu insistență o acțiune comunitară de sprijinire a sectorului serviciilor pentru întreprinderi, prin servicii și conținuturi inovatoare în beneficiul cetățenilor, consumatorilor, lucrătorilor și întreprinderilor, accelerând trecerea la serviciile digitale și răspândirea tehnologiilor în bandă largă și eliminând barierele din calea guvernării electronice și a interoperabilității sistemelor.

6.16 În opinia CESE, ar trebui ca politica externă comună să fie consolidată și să dea dovadă de mai multă fermitate în raporturile cu celelalte țări ale lumii.

⁽⁴⁾ A se vedea Consiliul Competitivitate din 4 decembrie 2006: Concluzii cu privire la politica de inovare și la competitivitate.

⁽⁵⁾ A se vedea Avizul privind transferul produselor din domeniul apărării și Avizul privind apărarea europeană (publicate în JO C 100, 30.4.2009, p.109 și respectiv JO C 10, 14.1.2004, p. 1).

⁽⁶⁾ Sectorul motocicletelor, în special, ar trebui să poată beneficia de un sistem de sprijin și de stimulente din partea statelor membre, după modelul celui pus în practică pentru sectorul automobilelor, deoarece a avut de suferit în aceeași măsură de pe urma actualei crize economice.

⁽¹⁾ A se vedea Avizul CESE 38/2009 (încă nepublicat în JO).

⁽²⁾ A se vedea Avizul Comitetului privind accesul IMM-urilor la un statut de drept european (JO C 125, din 27.5.2002, p. 100).

⁽³⁾ COM(2007) 860.

7. Dimensiunea dezvoltării durabile

7.1 CESE a susținut ⁽¹⁾ și susține în continuare inițiativele de dezvoltare a unor politici durabile de exploatare, producție și consum, integrate pe deplin celorlalte politici comunitare, pentru a transforma posibilele provocări în oportunități competitive.

7.2 CESE nutrește convingerea că acțiunile UE trebuie continuate și orientate către obiective ambițioase, beneficiind

însă de sprijinul unor instrumente legislative și financiare care să nu afecteze competitivitatea Europei, prin împovărarea întreprinderilor și cetățenilor, ci să promoveze bunele practici, procesele de inovare și progresul tehnologic.

7.3 CESE subliniază importanța lansării unor inițiative adecvate, prin care Uniunea să-și asume rolul de lider internațional în ceea ce privește eficiența energetică, creșterea capacității de producere a energiei din surse regenerabile și dezvoltarea tehnologiilor de captare a CO₂.

Bruxelles, 1 octombrie 2009.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽¹⁾ A se vedea Avizul Comitetului privind producția ecologică (JO C 224, din 30.8.2008, p. 1).